

Др Момчило Исић

**Милорад Радојчић: ВОЈВОДА МИШИЋ И ЊЕГОВИ
КОЛУБАРЦИ У РАТОВИМА 1912-1918**, издање Фондације
„Војвода Живојин Мишић”, Београд 2006, 544.

Милорад Радојчић, заљубљеник у завичај и велики ентузијаста у изучавању његове историје, подарио је својим Колубарцима књигу, и то књигу о њима самима. Уважавајући мишљење географа и књижевника Јована Драгашевића да и славан народ „може остати без славе ако му дела остану незнана”, и да је због тога “нужно да се та славна дела и скупе и побележе, да се метну у историју, као чуварку народног живота”, како би их потомство упознало, поштовало, али и подржавало, Радојчић се латио изузетно тешког и напорног посла да сва сазнања о ратним збивањима на просторима ваљевске Колубаре, од 1912. до 1918. године, и о учешћу Колубараца у балканским ратовима и Првом светском рату, скупи на једно место, у једну књигу. И тако, после вишегодишњег мукотрпног истраживачког рада у архивима, библиотекама и музејима, црквама и манастирима, по сеоским гробљима и њивама, у непосредним разговорима са самим Колубарцима, пред нама је, по много чему, специфична књига: *Војвода Мишић и његови Колубарци у ративима 1912-1918*.

Уз уводни текст др Момчила Павловића: *Колико је војвода Мишић актуелан и данас* (5-9), ауторов предго-

вор: *Књиџа као сјоменик* (10-15) композицију књиге чине: *Колубара у ратним годинама 1912-1918* (21-104); *Војвода Мишић - нејоновољив сјратиеџ и ратник* (105-203); *Сведочанства* (204-293); *Најхрабрији међу храбрима* (294-411); *Сјрадали у ративима од 1912-1918. године* (412-510); *Сјомен обележеја* (511-525) и, на крају књиге, текст о Фондацији “Војвода Живојин Мишић”, списак извора и литературе и белешка о аутору.

Поглављем: *Колубара у ратним годинама 1912-1918*, Радојчић нас упознаје са најважнијим оновременим ратним збивањима у ваљевској Колубари, са учешћем и страдањем Колубараца у шестогодишњем ратовању. Кратко, али упечатљиво, исказујући надареност врсног публицисте, обогаћену одликама марљивог и минуциозног истраживача, који ништа не пропушта, Радојчић је описао балканске ратове и величанствене успехе српске војске, да би се у делу текста о Првом светском рату посебно исказао, описујући Церску и Колубарску битку, албанску голготу, окупирано Ваљево и Колубару, Солунски фронт и коначно ослобођење Колубаре, која је остала са бројним угашеним огњиштима. Све то је Радојчић употпунио и именима интер-

нираних Колубараца 1916. године, и то за свако село посебно.

*Војвода Мишић – нејоновољив стѝра-
шељ и райник* представља животопис
славног војводе, од слабашног чо-
банчета, “Бубице”, како га је, из ми-
лоште, мајка звала, до великог војво-
де. И iscrпно описујући целокупан
војводин живот, све његове успоне и
падове, све тешкоће и спотицања, Ра-
дојчић је у књизи донео и “недо-
вољно познато о Мишићу”, текстове:
Ко је била Војводина животна сапут-
ница; Судбине тројице Војводиних
синова; Један (вероватно) Мишићев
напис у “Српској војсци”; др Арчи-
балд Рајс о војводи Мишићу; Џон
Рид о Колубарској бици. Своја кази-
вања о највећем сину Колубаре, Ра-
дојчић је употпунио и опширним из-
водима текста Милорада Павловића
Крпе: *Војвода Мишић од Суворора до
Марибора* и рада Михаила Рашића:
Колубарска бишка.

Мање познати ратни документи:
заповести, наредбе, извештаји, теле-
грами, као и изводи из ратних днев-
ника Колубараца, разни записи, ка-
зивања и сведочења, песме о ов-
дашњим ратним догађајима и лично-
стима, чине поглавље *Сведочанства*.
Посебно су значајни ратни дневници
самих Колубараца, од којих се поје-
дини, у овој књизи, први пут објав-
љују, кроз краће изводе.

Биографије носилаца Карађорђе-
ве звезде са мачевима, њих 36, и спи-
сак носилаца Албанске споменице из
ваљевске Колубаре, Радојчић је угра-
дио у поглавље: *Најхрабрији међу
храбрима*. Значачки урађене биогра-
фије Колубараца – “Витезова Кара-
ђорђевог звезде” овековечила су и од
заборава отргнула мале људе који су
својом храброшћу створили велико
дело, плаћајући га, не ретко, и живо-
том.

Својство упорног истраживача Ра-
дојчић је, нарочито, показао погла-
вљем *Стѝрадали у райновима 1912. до
1918. године*, доносећи податке за
око 3.000 Колубараца страдалих у
ратовима, као и списак погинулих на
подручју Колубаре, из других краје-
ва Србије.

Однос Колубараца према слобо-
дарској традицији Радојчић је прика-
зао у поглављу “иСпомен обележја.
Расута по скоро свим колубарским
селима, нека и заборављена, поново
су оживела у Радојчићевој књизи,
детаљно описана, са опширним при-
казом њиховог настанка.

У целини узевши, Радојчић је у
потпуности успео да прикаже допри-
нос Колубараца величанственим по-
бедама српске војске у шестогоди-
шњем ратовању, дајући, свакако, по-
себно место Колубарској бици. Ука-
зао је он на огромно материјално
разарање Колубаре, али и на њене
бројне људске жртве “у борби за сло-
боду и опстанак српског народа”.
Посебно је, међутим, значајно Ра-
дојчићево истраживање о носиоци-
ма највиших ратних одликовања и
признања, “о којима се деценијама
није ништа знало”. На овај начин он
их је отргнуо од заборава, а њихове
потомке обавезао на дужно пошто-
вање.

Књигом: *Војвода Мишић и његови
Колубарци у райновима 1912-1918*. Ми-
лорад Радојчић подигао је истински
споменик свим Колубарцима који су
своје кости оставили на бројним рат-
ним поприштима широм Србије, бо-
рећи се за слободу и независност, за
боље сутра својих потомака, и посеб-
но војводи Живојину Мишићу, “ве-
ликом мајстору тактике, уметнику у
извођењу војних операција и филозо-
фу у креирању стратегијско-так-
тичких одлука”, у свему, “непонов-
љивом стратегу и ратнику”.

Ова књига није „само за једно читање”, већ књига којој морамо стално да се враћамо, како би се, макар и на тај начин, одужили Колубарцима, али и свим другим српским ратницима који се никад више неће вратити. Наше “враћање” неће бити тешко, јер се књига, захваљујући језику и стилу аутора, врло лако чита

Иако није замишљена „да буде научно дело”, већ као књига за најшири круг читалаца, ово дело Милорада Радојчћа је, несумњиво, значајан допринос српској историографији, и само још један доказ, да нити је све речено, нити је пак све сакупљено, чак и о најважнијим догађајима из српске историје.